

II
1926

13-71926

Reg No 101

શ્રી ગીતા ગુણાનુવાદ.

વાલકાનાં તથા માતા તથા ગીતા હિતાવહા ।

અમેષ્ય હારિણી સ્વઃ સ્વહ્યામૃતદાયિની ॥

અર્થ—જે પ્રમાણે માતા પાતાના બાળકોનું સદૈવ કલિ કરે છે, અને
અનન્ય-મત્ત બુદ્ધિ વશુઓને ભલે ઉપાડીને ફંદી રે છે, તથા પાતાના
હૃદયનું સતતનું દુષ્કારીય છે, તે પ્રમાણે ગીતા માતા પાત્ર પાતાનાં
આશય (અર્થજ્ઞાને) નું સદૈવ કલ્યાણ કરે છે અને અમેષ્ય (દાય)
અનુકરણ કરી દે છે તથા સ્વ યાને આત્મા અર્થે તેજ પરમહત્તા,
ને જે પ્રિય અમૃત (ઐશ્વર્ય અથવા ભક્તિ) છે તે આપે છે.

જાન્ય ૧૯૨૬

અંતિ. ૫૦૦

આદિત્ય સિંઘી.

રાંચી મુદ્રક મનોહર સિંઘી ન. જ. દલેશ્વર સિંઘી.

પ્રકાશક—

રાજાની વિદ્યાનાથ હરજીવન

ગીતા પાઠશાળા—રાંચી.

૯૩૨૫૨

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૩૧૧૧. વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રા.વિ. ગુહાગુપ્તા

વિષય ૬-૪

પ્રસ્તાવના.

શ્રી કૃષ્ણચંદ્ર પ્રભુનાં તત્ત્વ વાક્યોથી દીપતું ભગવદ્ગીતા એ આપણું અલૌકિક પૂજ્ય શાસ્ત્ર છે. એનું ગૌરવ માત્ર હિંદુ ધર્મની દૃષ્ટિએ નહિ પરંતુ સંસારનાં સમસ્ત વિધર્મીઓએ પણ આદરથી નિહાળી મુક્ત કંઠે આ ગીતા શાસ્ત્રની સ્તુતિ કરી છે. આપણા ભારતવર્ષમાં તો એનું પઠન પાઠન (પારાયણ) આબાલવૃદ્ધ પર્યન્ત પ્રેમથી કરેછે. આવા સુમંગલ ગીતા શાસ્ત્રનાં યુક્ત મહિમાના દિવ્ય ભાવ ગીતો દ્વારા પ્રકટ કરવા મારી કેટલોક સમય થયાં હિંદુ દેશી જેથી સર્વ કોષ્ટ નાની બાળાથી લઈ પ્રત્યેક એનો પ્રેમથી આ ગીતો ગાઈ ગીતાનો મહિમા સમજી શકે. આ લઘુ પુસ્તકમાં રચેલાં કાવ્યો આવી પૂજ્ય ભારતનાં દેશી છે, એમને પ્રગટ કરવા અને અનેક એનો તરફથી આગ્રહ થતાં અને તેમ કરવા આજે મંગલ પ્રસંગ પ્રાપ્ત થયો એ અત્યંત આનંદજનક છે. પવિત્ર પુરુષોત્તમ માસમાં આ કાવ્ય છપાઈ પ્રગટ કરવાનો હેતુ મળે છે એ પ્રભુ કૃપાનું શુભ ચિન્હ છે. પરમાત્માની કૃતિનું કોઈ વર્ણન કરવા શક્તિમાન નથી. વેદો પણ નેતિ નેતિ કહી વિરામે છે ત્યાં મારા જેવા અદ્યત્ત પામરનું શું ગળું? પ્રભુ ચરણમાં ફૂલ પાંખડી રૂપ આ કાવ્યો એ મારો નવીન પ્રયત્ન છે. વળી

એ એક સ્ત્રી રચિત કાવ્ય કૃતિ છે એટલે આ કાવ્યોનું સુશિક્ષિત
બેનો હંસક્ષીર ન્યાયથી પરિશીલન કરી પ્રેમથી નિહાળી, થયેલ
દોષો ઉપર ક્ષમા દ્રષ્ટિ કરી મારા હૃદયને વધાવી લઈ મને
કૃતાર્થ કરશે, એજ પ્રાર્થના—

વિક્રમાર્ક સર્વંત ૧૯૮૨ }
શ્રી પુરુષોત્તમ માસ કમળા }
કૃષ્ણ એકાદશી ગુરુવાર }

ગીતાનુરાગી,
સૌ. બેન નાં
જયદેવ.

શ્રી ગીતા ગુણાનુવાદ.

શ્રી ગીતા ધ્યાન.

(નરવર વસંત રાગ.)

હે આર્થ ભગીની દેવ વાણી સુણો, દેવ વાણી સુણો
દોષ દીલના હણો, હે આર્થ ભગીની, દેવ વાણી સુણો

સાખી.

ઉપદેશી અર્જુનને, શ્રી કૃષ્ણે સુખકાર
આદી શ્રી વ્યાસે રચી, કાલ્ય વિષે સુપ્રકાર
મહા ભારતના યુદ્ધમાં થયાંતાં બાપણો-હેં

સાખી.

અદ્વૈતામૃત વર્ષિણી, ભગવદ્ગીતા માત
અષ્ટાદશ અધ્યાયથી, દેવી રૂપ સાક્ષાત
તારે શરણે છું હાથ ગૃહો દીન તણો હેં

સાખી.

કમળ સમા નેત્રો દીપે. ભુદ્ધી જેની વિશાળ
આદી મુની નમું વ્યાસને પ્રણમું વારંવાર
ગીતા જ્ઞાન રૂપ દીપ કર્યો, દીવ્ય જ્યોતીનો-હેં

સાખી.

શરણાગત વસંત પ્રભુ, હંટર કર ધરનાર
જ્ઞાન નીધી નમું આપને, ગીતામૃત ઢહોનાર
સર્વ ઉપનિષદ રૂપ દીવ્ય ધેનુ કરી, એવા જ્ઞાનેશ્વર કૃષ્ણચંદ્ર
પ્રણમું હરિ, પ્રણમું હરિ, દોષ નાખજો દણી-એવાં

સાખી.

હોનારા શ્રીકૃષ્ણજી, ગીતામૃત રૂપ દુધ
પાન કરે ભડ અર્જુન, તે વિષે તદ્દરૂપ
કંસ ચાણુર આહી દુષ્ટ નાખતા દણી-એવાં

સાખી.

વસુદેવ સુત પ્રભુ, દેવકી પરમાનંદ
જગદ્ગુરુને હું નમું, સત ચિત્ત ધન સુખકંદ
ધનસ્થામ રૂપ શુભ શોભે સુરત સાવરી-એવાં

સાખી.

મૂક-જનો વાણી વદે, વિના ચર્ચા ગતિ થાય
કૃપા કરી ઉદ્ધારિયા પાંડવને કરી સહાય
દેવ દાનવ માનવ વેદ પાર પામતા નથી-એવાં

શ્રી ગીતા દેવી પૂજન.

આલો પ્રભુની વાણી પૂજવા રે લોભ
ભગવદ્ ગીતાજી નામ જો-આલો ૦ ટેક.
ગીતાને વિશ્વ બધું પૂજતું રે લોભ
ગીતાથી શાન્તિ સુખ પમાય જો-આલો ૦
કર્મ ભક્તિ જ્ઞાનથી, વિરાજતી રે લોભ
ભથ્થુતાં મનુષ્ય દેવ થાય જો-આલો ૦

શ્રવણ પઠન થકી દેવી રીઝતાં રે લોલ
 નથી ધુપ દીપ તણું કામ જો-ચાલો.
 શુદ્ધ ભાવ રૂપ પ્રેમ પાંખડી રે લોલ
 રનેલ થકી ભરી હૃદય છાજ જો ચાલો.
 પારાયણ પ્રેમની પુષ્પાંજલી રે લોલ
 ગાઈ પરમ તત્ત્વને પમાયજો-ચાલો.

શ્રી ગીતા ગુણ કીર્તન.

હે ગીતાજી તારા ગુણ કીર્તનથી જીવ શિવ થાય છે
 તારા શ્રવણ થકી ત્રિવિધ તણા તાપોજ વિલાપ જાય છે,
 જેમ ગુરુમાંથી સહુ દેવ વસે તેમ શાસ્ત્ર સર્વ તુજમાં નિશ્ચે
 એવું સિદ્ધ કર્યું છે શ્રીપતિએ-હે ગીતાજી ૦ ૧
 આ જગમાં શાસ્ત્ર અનેકજ છે, સૌ સૌમાં કાંઈક વિશેષજ છે
 પણ તું તો અદૌકિક એકજ છે-હે ગીતાજી ૦
 જ્યાં ગીતાજીનો વાસ હશે, જ્યાં ગીતાનો અભ્યાસ થશે
 પ્રભુ કહે ત્યાં હું વસું છું નિશ્ચે-હે ગીતાજી ૦
 સદ્ભાવ થકી ગીતા ભણુજો માનવ જીવન સાર્થક કરજો
 મારી નામ મૃદુ વિનતિ સુણુજો-હે ગીતાજી ૦

“શ્રી અવતાર યોગ.”

શ્રી ભગવાન યોલ્યા પ્રીતે રે-ભણ્ણે ગીતાળ
 નથી થાય જીવોનું હીત રે-ભણ્ણે ગીતાળ
 પ્રથમ યોગ આ મેં મરમાળો-ભણ્ણે ગીત જ
 કહ્યો સુર્યને મેં, સુરસાળો-ભણ્ણે ગીતાળ
 પછી મનુને સુર્યે કીધો રે-ભણ્ણે ગીતાળ
 મનુએ ઇક્ષ્વાકુને દીધો રે-ભણ્ણે ગીતાળ
 એવી રીતે થયેલો પ્રાપ્ત રે-ભણ્ણે ગીતાળ
 એના થકી રાજ રૂપીયો સુરાત રે-ભણ્ણે ગીતાળ
 તે કાળે જાતાં નાશ પામ્યો રે-ભણ્ણે ગીતાળ
 તારી પાસે કહેવા મેં વિચાર્યો રે-ભણ્ણે ગીતાળ
 મારો મિત્ર ને ભક્ત તું થાતો રે-ભણ્ણે ગીતાળ
 કહેવા તુજને પવિત્ર યોગ આતો રે-ભણ્ણે ગીતાળ
 ધર્મ નાશથી અધર્મ વધી જતો રે-ભણ્ણે ગીતાળ
 ત્યારે નિર્ગુણ હું સગુણ રૂપ થાતો રે-ભણ્ણે ગીતાળ
 ધર્મ સ્થાપું, દુષ્ટોને સંહારું રે-ભણ્ણે ગીતાળ
 સુજનો તારું ને ધર્મ પ્રસારું રે-ભણ્ણે ગીતાળ
 મારા જન્મ કર્મને જે દીવ્ય જાણે રે-ભણ્ણે ગીતાળ
 કર્મ જાળથી છુટીને, મને પામે-ભણ્ણે ગીતાળ

“અભ્યાસ ફલ.”

દિનકર આ બોધ હૃદયે ધારણે
 ગીતાજી ભણ્યજે
 શાન્તિને સુખ તેથી પામશે
 ગીતાજી ભણ્યજે
 ગીતાથી મુક્તિ મળશે, અંતર પરિતાપો ટળશે
 સ્વદેહે સ્વર્ગ અહીં નીહાળશે—ગીતાજી
 કૃષ્ણરૂપે ત્રિજગ્યે પ્રેમેથી કહી અર્જુનને
 માન મદ મોહ શત્રુ ટાળવા—ગીતાજી
 હૃદયે જ્ઞાનોદય થાશે, પરિપુત્રો નાશજ થાશે
 મશ્વરમય આ જગત નિહાળશે—ગીતાજી

ગીતા મહિમા..

ગીતાનો મહિમા અપરંપાર
 ગીતાજી સાંભળતાં રહે જે થાય સફળ સંસાર
 સ્વધર્મ વીણુ મનાયે માનવ મૂર્ખ તણો સરદાર—ગીતાનો
 સર્વ શાસ્ત્રના સાર રૂપ એક ગીતા શાસ્ત્રજ ગણો
 ભવસાગર સુકાત તમે એક ભગવદ્ગીતા માનો
 જીવનમાં મુક્તિને દેનાર—ગીતાનો

ગીતાજી વિષયે સંવાદ.

સ્તુતિ

સર્વોપાનિષદ સુ ગૌધન દુગ્ધ સુધા
 ગોપાલ નંદન પ્રભુજા પ્રીતિયો દોતા
 પાતું ધનુર્ધર ધનંજય આદી પીતા
 કર્માનુમુક્તિ પદ પ્રેરક ગૂઢ ગીતા
 ગાયા કરો ફરી ફરી વઘી એજ ગીતા
 વિસ્તાર શાસ્ત્ર બહુનાથો વઘ્યું શું બીજા
 શ્રી મુખ પંકજથી ગંગ સરી સરીતા
 કર્માનુમુક્તિ પદ પ્રેરક ગૂઢ ગીતા

રમા—બહેન, આ કોની સ્તુતિ કરી ?

સુભદ્રા—હે બહેન, અદ્વૈત અમૃત વર્ષાવિનાર શ્રીમદ્ભગવદ્
ગીતાની.

રમા—બહેન, હું હમણા થોડો વખત થયા આપણી
શાળામાં અભ્યાસ કરવા આવું છું ત્યાં નાની બાળાઓ
શ્રીગીતાજીનું મુક્તકંઠે પારાયણ કરેછે તથા મોટી
બાળાઓ ગીતાજીના અર્થ સમજી અભ્યાસ કરેછે તે
જોઈને મને અતૂલ આનંદ ઉત્પન્ન થાય છે, અરુપ

સમયના અભ્યાસને લીધે હું તેમાંનું કંઈ સમજી શકતી નથી; તમે મને સમજાવવાની કૃપા કરશો?

સુભદ્રા—ધણી ખુશીથી સમજાવીશ. હાલની આર્થ બાળાઓનાં જીવન તપાસતાં તેનામાં ધાર્મિક વિચારો અને ધર્મના સંસ્કારો અદ્ય પ્રમાણમાં પણ જોવામાં આવતા નથી તે જોઈને મને ઘણો ખેદ થાય છે પણ તમારા ધાર્મિક શિક્ષણ મેળવેલા નિર્ભળ ચિત્તના વિચારો સાંભળતાં મને અપાર દર્પ થયો છે અને આશ્ચર્ય છે કે આપણો અજ્ઞાનમાં ડુબેલો દેશ ફરી જ્ઞાનવાન થઈ શકશે. હવે કંઈ જોઈએ, હું તમને શું સમજાવું?

રમા—એક તો મને એ નથી સમજાતું કે શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતાના કર્તા કોણ અને તેની રચના શા માટે થઈ છે?

સુભદ્રા—વાહ, ખડું મઠનો સવાલ છે! તેના કર્તા શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન પોતે; જ્યારે પાંડવોએ શ્રીકૃષ્ણને દુર્યોધન પાસે સલાહ કરવા મોકલ્યા પણ દુર્યોધનનો વિનાશ પાસે હોવાથી તેણે ઇશ્વરની ઝોંક પણ હિત શીખામણ બ્યાનમાં લીધી નહિ અને યુદ્ધ કરવાનો નિશ્ચય કર્યો: ગીતાજીની રચના એ વખતે અર્જુનનું અજ્ઞાન દૂર કરવા માટે અને ભવિષ્યમાં થનારી પ્રજાના ઉદ્ધાર માટે થઈ હતી.

રમા—આવું નિર્ભળ શાસ્ત્ર સાંભળતાં મને તૃપ્તિ થતી નથી. અર્જુનને અજ્ઞાન કેમ થયું અને ઇશ્વરે ઉપદેશ કેમ કર્યો તે સાંભળવાની મારી દરજા છે.

સુભદ્રા—જો સાંમળ બહેન, રમા, હવે તેજ વાત હું તને
 સંક્ષેપમાં કહું છુંઃ જ્યારે ધર્મના સ્થળ રૂપ કુરૂ ક્ષેત્રમાં
 પાંડવો અને કૌરવો લડવા માટે રણમાં એકઠા થયા
 ત્યારે બાપએને લડવા આવેલા જોષને અર્જુનનું હૃદય
 દયાથી ભરાઈ આવ્યું અને હું નહિં લડું એમ નીચે
 પ્રમાણે કહ્યુંઃ—

રાગ વૈતાલીય.

સ્વજનો અહિં દેખી કૃષ્ણ આ, સહુ ઉમાં રણ યુદ્ધ ઇચ્છતા
 મળી આ મુજ ગાત્ર જાય છે, મુખ માઈજ સુકાઈ જાય છે
 મુજ કાય શી કંપી જાય છે, વળી રોમાવાળી જિભી થાય છે
 સરી ગાંડીત્ર જાય હાથથી, બળી જાયેજ વળી તવચા બધી
 ન ઉભો રહી હું અહીં શકું, મન જાણ્યે શું ભમી ભમી જતું
 વડીલો વળી ગુરૂઓ અહો, સહુ મામાય તથા પીતામહો
 સુત ને સહુ સુતાના સુતો, વળી શાળા સસરા સંબધીઓ
 મધુસૂદન એ મને હણે નહીં, ઇચ્છું હણવા હું એમને ?
 કદી રાજ્ય મળે ત્રિલોકનું, નહીં તોયે પછી પૃથ્વી કાળ શું.
 હણીને નિજબંધુ કૌરવો, અમને તે પ્રભુ થાય હર્ષ સૌ ?
 બહેન, આવી રીતે અર્જુનને અચાનક થયું હતું. હવે ઈશ્વરે ઉપદેશ
 કેમ કર્યો ને વિષે હું તમને કહું છુંઃ—

भीमगवानुवाच

अशोच्यानन्वशोचस्त्वं प्रज्ञा वादांश्च माषसे
 गता सून गतासूंश्च नानु शोचन्ति पंडिताः २-११
 न त्वेवाहं जातुनासं न त्वं नेमे जनाधिपाः
 न चैव न भविष्यामः सर्वे वयमतः परम् १२
 अविनाशि तु तद्विद्धि येन सर्वं भिदं ततम्
 विनाशमव्ययस्यास्य न कश्चित्कर्तुं मर्हति १७
 न जायते म्रियते वा कदा
 चिन्नायं भूत्वा भविता वा न भूयः
 अजो नित्यः शाश्वतोऽयं पुराणो
 न हन्यते हन्यमाने शरीरे २०
 वेदाविनाशिनं नित्यं य एनमममव्ययम्
 कथं स पुरुषः पार्थ कं घातयति हंतिकम् २१
 वासांसि जीर्णानि यथा विहाय
 नवानि गृह्णाति नरोऽपराणि
 तथा शरीराणि विहाय जीर्णा
 न्यन्यानि संयाति नवानि देही २२

નેનં છિંદંતિ શસ્ત્રાણિ, નેનં દહતિ પાવકઃ

ન ચેનં ક્લેદયંત્યાપો, ન શોષયતિ મારુતઃ ૨૩

અત્તેદ્યોયમદાહ્યોઽયમક્લેદ્યોઽશોષ્ય એવ ચ

નિત્યઃ સર્વગતઃ સ્થાણુ રચણોઽયં સનાતનઃ ૨૪

દ્રોણ ચ યોદ્ધાં ચ જયદ્રથં ચ

કર્ણં તથાન્યાનપિયોધવોરાન્

મયા હતાસ્ત્વં જહિ મા વ્યથિષ્ઠાઃ

યુદ્ધચત્સ્વ જેતાઽસિ રેણ સપત્તાન્ ૧૧-૩૪

કર્મણ્યેવાધિકારસ્તે મા ફલેષુ કદાચન

મા કર્મફલહેતુર્ભૂર્મા તે સજ્જોઽસ્ત્વકર્મણિ ૨-૪૭

સુભદ્રા—આવી રીતે ધણોએ જ્ઞાનોપદેશ કર્યો હતો. પણ તે બધું
મારા જેવી અલ્પજ્ઞથી કહી ન શકાય કારણ કે ધર્મરતી
કૃતિને કાષ્ઠ પ્હોંચી શકતું નથી, વેદો પણ તેને નેતિ નેતિ
કહે છે. આ ઉપદેશથી અર્જુનનું અજ્ઞાન ટળી અર્ધું હતું
અને “હું સ્વસ્થ થયો છું અને તમારું વચન પાળીશ”
એમ ધર્મરતે કહ્યું હતું.

૨૫—જેન તેં મારો અંદેહ ટાળી આ હૃત્તમ સંવાદ કર્યો તે
માટે હું તારો ઉપકાર માનું છું.

મુક્તિદા પદેન, એમાં ઉપકાર માનતા જેવું કાંઈ નથી હવે
 પ્રાર્થનાનો વખત થયો છે માટે આલો એજ ભગવદ્
 ગીતાના એકાદશાધ્યાયમાં શ્રી કૃષ્ણ પરમહંસાનું વિશ્વ
 સ્વરૂપ જોઈ અર્જુન ગદગદ્ કંઠે ગાયેલી હૃદયસ્પર્શી
 આપણે પણ કરીએ :

*

*

*

*

“શ્રી ગીતાજીની આરતી.”

જય ભગવદ્ ગીતા મા જય ભગવદ્ ગીતા
 અદ્વૈતાનુભવ વર્ણિણી જય મુક્તિ દાતા—જય ૧
 વિષાદવશ અર્જુન પ્રભુ પાસે બોલ્યા—
 ગુરુ મંહુ નહિ મારું કશી ધનુષ મેલ્યા—જય ૨
 સત્ય ધર્મ ઉપદેશ કરીને ભમ ભાખ્યો
 પ્રભુ વાણી રૂપ દેવી સૂચિતા ઝટ જાખ્યો—જય ૩
 આપલણા અનુમતિથી જનક આગિરાજ
 ભવ બંધનથી છુટ્યા, મુક્તિને આપ્યા—જય ૪
 ગીતાજીની આરતી, મા જે ભાવે ગાયો
 કૈં તરવને પામી હૃદયમય માણે—જય ૫

શ્રી પુરપોષમ યોગ ચંજરી.

જય ગોવિંદ હરે પ્રભુ જય ગોપાળ હરે,
 પરમ પ્રભુ પુરપોષમ બધાર્યા સચરાચરે-૧ જય ગોવિંદ ।
 એક એવન-મા આપ, બાપડ અવકારી
 અક્ષરથી સારણુ, મુરારિ ઓવરધન ધારી-૨ જય ગોવિંદ ।
 રક્ષીને જમનો ખેત, બાપ્યા વિપ રિપે
 દીન બહુ શુભ સિદ્ધ ભક્ત હૃદય પિલસે-૩ જય ગોવિંદ
 પ્રભુ રિપણ મહેશ તવ મહિમા સગરે
 સુરવર સુનિવર સરવે, આપનું, ધ્યાન ધરે-૪ જય ગોવિંદ
 શાનનિધિ સુદેવ દિવ્ય અર્પિ દીપણિ
 તવ આશનું બાણી, મમામ પરમ અર્પિ-૫ જય ગોવિંદ હરે
 હાર અક્ષર આ બેજ પુરપો, લોક મહી
 શ્રુત માત્ર હરે તજો અક્ષર એક પુલી-૬ જય ગોવિંદ હરે
 આત દુરતર જય સાગર અનેક સેનાયા
 સ્વરૂપ વિના નવ સમતી અક્ષર તે માયા-૭ જય ગોવિંદ હરે
 હાર અક્ષરથી પાર પુરપોષમ જાગે
 વેદાદિ શાલોમાં અર્ચિતુત પરમાલો-૮ જય ગોવિંદ હરે
 આદિત્યનું શુભ ભર્મ અનુપમ જે ઝળકે
 અંદ્ર અગ્નિ જલ સ્થલમાં પ્રભુ કયોરિયમકે-૯

જય ગોવિંદ હરે

પ્રજા મેધા શાન આપ બહુ શાતા
 વેદાદિ પદ દર્શન મંત્રલ શુભ માતા-૧૦ જય ગોવિંદ હરે
 જય જય જય લગ્નવાન પુરપોષમ પ્યારા
 મંત્રલકર જય રૂપ હર અર્ચામિત્ર પ્યારા-૧૧ જય ગોવિંદ હરે

